KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

6e JAARGANG - JUNI-JULI-AUGUSTUS 1963 - NR. 3

INHOUD

DE GEMEENSCHAP

Conferentie ledenwerving — de voorzitter opent 49
de org.-secr. spreekt 51
de aanwezigen brengen ter tafel 56
Nazorg voor buitenkerkelijke emigranten komt op gang 60
De emigratiecommissie 61
De komende regionale conferenties 62
C.H.V. en H.O.I. 63
Oriëntatie in het groepswerk (deel IV) 65
De enquête en de conferentie voor gespreksleiders 67
Conferentie leid(st)ers zieken- en bejaardenbezoek 67

GEESTELIJKE VERZORGING

Contactbezoek: tussen bestuur en g.v. 68
Gewestbestuur en uitvaartwerk 70

TIJD EN TAAK

20 september	Conferentie voor de leid(st)ers van het zieken- en bejaardenbezoek in het Erasmushuis.
5 en 6 oktober	Regionale conferentie voor de gewesten Groningen, Limburg, Noord-Holland en Utrecht in de Ark.
18, 19 en 20 oktober	Conferentie van gespreksleiders in de Ark.
2 en 3 november	Regionale conferentie voor de gewesten Drente, Overijssel, Zuid-Holland-Noord, Zuid Holland-Zuid en de federatie Amsterdam in de Ark.
1 en 2 februari 1964	Regionale conferentie voor de gewesten Friesland, Gelderland, Noord-Brabant, Zeeland, Noord-Holland en de federatie Den Haag en de Ark.

KADER

ORGAAN VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

REDACTIE: TH. W. POLET, EMMALAAN 16, SOESTDIJK, TELEFOON 02955-2508

ADMINISTRATIE: OUDEGRACHT 152, UTRECHT, TELEFOON 030—10163

Op 8 juni j.l. werd in het Erasmushuis te Utrecht een conferentie gehouden over de ledenwerving, waar uit alle gemeenschappen zij aanwezig waren, die zich hiermee in de komende tijd actief bezig zullen gaan houden. Een samenvatting van de woorden van dr. J. P. van Praag treft u hieronder aan, de toespraak van de heer Th. W. Polet is als volgend artikel opgenomen. Als derde artikel is een resumé van de discussie gepubliceerd. (Red.)

CONFERENTIE LEDENWERVING

DE VOORZITTER OPENT

De heer Van Praag begon met de aanwezigen te danken en concludeerde uit de grote opkomst, dat er voor het onderwerp ledenwerving gelukkig grote belangstelling bestaat. Vervolgens maakte spreker een ruwe berekening, waarvan de uitkomst was, dat het Humanistisch Verbond minimaal 60.000 leden zou kunnen tellen. Wij hebben echter maar ongeveer 12.000 leden. *Waar zitteren de andere 48.000? Is het hun schuld of de onze, dat ze geen lid zijn?* Of is het helemaal geen kwestie van schuld en moeten we ons alleen maar afvragen wat we er aan kunnen doen.

Humanisme in een veranderende wereld

Met elkaar zullen we ons goed moeten realiseren, waar we staan met dat humanisme. We leven in een wereld in wording, in een stroomversnelling, in een uitzonderlijke tijd. Zonder daar op dit moment het bewijs voor te kunnen en te willen leveren, moeten we constateren dat de mens van tegenwoordig leeft in een wereld, die meer verschilt van die van 1800, dan de wereld van 1800 met die van 10.000 jaar geleden. De mens uit de tijd van de Franse Revolutie zou zich in deze wereld volkomen radeloos voelen. Zijn levenspatroon past in geen enkel opzicht meer op deze tijd, hij zou het spoor geheel en al bijster zijn. Juist in de perioden van ongekende omwentelingen op alle gebieden van het leven treedt het humanisme op. In de Griekse maatschappij was het Socrates, zoveel eeuwen later Erasmus en nu doet een figuur als Huxley niet anders, dan trachten met het waardevolle uit het verleden, nieuwe wegen, een nieuw perspectief voor de toekomst aan te geven. Dit is typisch het humanisme: niet alleen kritiek op het verleden en klakkeloze aanvaarding van het nieuwe, maar ook erkenning van het waardevolle uit het verleden en kritisch onderzoek naar wat zich als modern aandient.

Betekent dit humanistische richtlijnen voor de moderne mens in een moderne wereld? Dan zullen we eerst na dienen te gaan, wie die moderne mens is. Als we dat doen, dan blijkt dat een gezelschap van zeer uiteenlopende mensen te zijn. Allereerst de *intellectuele mens.* Dit zijn niet zij, die een intellectueel beroep hebben of titels voor hun naam. Het zijn veeleer zij, die de karaktereigenschap ‚intellectueel' hebben en die mensen komen we in alle lagen van de maatschappij tegen. Hun vraag is: waarom moet ik mij aansluiten om een goed humanist te zijn? Dit is een domme vraag, want daar gaat het natuurlijk helemaal niet om. Men wordt geen beter of slechter humanist door lid te worden van het H.V., maar er is een taak te vervullen, we moeten trachten menselijke verbondenheid tot stand te brengen en dat kan men niet in zijn eentje.
De *gewone man,* als we hem bij gebrek aan beter zo mogen noemen, is een man van de praktijk, die niet veel redeneert. Hij treedt toe tot een groep waarin hij zich thuis voelt. Daarnaast kennen we nog de *religieuzen,* de *rationalisten,* de *jongeren,* de *ouderen enz.* Ondanks al deze verschillen — en daarin ligt de kracht van het Verbond — zijn we er dan toch maar in geslaagd een stuk rationele verheldering te brengen door de vele duizenden brochures, de radiolezingen, bijeenkomsten e.d. gedurende tal van jaren. Maar bovenal is het gelukt een begin te maken met een humanistische levensvisie. Voordien was er een humanistische denktrant, er waren humanistische filosofieën, maar een levensvisie waarmee men in de praktijk van alledag kon werken, was er niet.

Ook onze taak bij de ledenwerving

Omdat de moderne mensen geen eenheid vormen, vertoont het humanisme veelvormigheid, is het open en waarborgt het ieders vrijheid in een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dit humanisme is geen zaak van denkers en dichters, het is een avontuur voor iedereen. Maar we zijn echte Hollanders, we springen er bijzonder geheimzinnig mee om. We zijn als de Calvinisten, die zeggen de vreugde van een levende God gevonden te hebben, maar ze weten er bijzonder somber over te spreken.
Zelfontplooiing in medemenselijkheid is een uitdaging. Een uitdaging, die ook bij de ledenwerving hoort, nl. het luisteren naar de vraag die nooit gesteld zal worden. Het hele geheim is om achter die stellig verkondigde meningen de alles overspoelende onzekerheid te horen. Daarbij komt het altijd op kleine dingen, op een enkele opmerking aan, waarbij echter het belangrijkste is, dat we zelf echt, waarachtig zijn.
Het is het appel, dat van het humanisme uitgaat en dat langzaam maar zeker over de wereld gaat. Het is niet alleen in Nederland een zaak waar men rekening mee houdt, maar ook internationaal begint men naar het humanisme te luisteren. Dit internationale humanisme is echter alleen maar sterk, wanneer de aangesloten organisaties sterk zijn en die zijn op hun beurt alleen maar sterk als zij kunnen bogen op hun leden, op de enkeling die sterk staat.

Tenslotte verhaalde de heer Van Praag een T.V.-spel, dat hij onlangs gezien had en dat ging over een vliegtuig op een intercontinentale route. Tijdens de reis worden een deel van de passagiers en de bemanning ziek

door voedselvergiftiging. Eén van de passagiers is in de Tweede Wereldoorlog jachtvlieger geweest en heeft sindsdien niet meer gevlogen. Toch moet hij de stuurknuppel overnemen. Zolang de automatische piloot werkt, is er geen vuiltje aan de lucht, maar in de buurt van het vliegveld begint het pas goed. Radeloos achter het immens grote paneel met knoppen en handles zittend *moet* hij het toestel aan de grond zetten, want van hem hangt het lot van de medepassagiers af. Met haast onmenselijke inspanning komt het toestel betrekkelijk redelijk aan de grond. Het eerste wat hij zegt als het toestel eenmaal stil staat: Verdorie, nou is het toestel helemaal omgedraaid.
De positie, waarin deze nieuwbakken piloot verkeerde is die van de huisbezoeker of -bezoeksters, die belangstellenden bezoekt tijdens de ledenwerving; tijdens ‚the flight into danger'.

N.B. De inleidingen, die door de voorzitter en de organisatie-secretaris zijn gehouden, staan op de band. Wanneer de gemeenschappen gaan bespreken hoe men de ledenwerving ter plaatse zal gaan aanpakken is het wellicht dienstig eerst deze inleidingen of delen er uit af te draaien. De bandjes zijn verkrijgbaar op het Centraal Bureau te Utrecht.

CONFERENTIE LEDENWERVING

DE ORG.-SECR. SPREEKT

Zolang als het H.V. bestaat, is er, de ene keer oppervlakkig, de ander maal met meer nadruk op gewezen dat we aan de uitbreiding van het ledental aandacht moeten besteden. Het klinkt zo eenvoudig: we moeten meer leden hebben. De argumenten daarvoor zijn hoofdzakelijk:
— meer leden betalen meer contributie, waardoor we de steeds toenemende werkzaamheden kunnen betalen;
— een groter ledenreservoir bevat meer medewerkers voor de uitvoering van het werk;
— onze positie, het prestige tegenover de anderen laat niet toe, dat het Verbond niet groeit.
We kunnen er nog een argument aan toevoegen, namelijk dat het een verrijking voor de mens zelf betekent, als hij met het humanisme in nauwer aanraking gebracht wordt.

Vorige ledenwerfacties

Van stelselmatige actie's, waarbij aan de ledenwerving in het bijzonder aandacht besteed werd en in de meeste gemeenschappen mensen voor in touw waren, is overigens slechts af en toe sprake geweest. Om uw geheugen nog even op te frissen: het was in 1956 bij het tienjarig bestaan en het *resultaat was ruim 1200 nieuwe leden.*
In het seizoen 1956/'57 vond een nieuwe actie plaats, weliswaar niet in een zo grote omvang, maar er zijn toch honderden voor in touw geweest. Het gunstige resultaat van toen is echter voor een deel teniet gedaan, door het aantal bedankjes, dat terzelfder tijd plaats vond, maar er is een netto-winst behaald. Men kan op zijn vingers natellen, dat als die activiteit er niet was geweest, er een ernstige achteruitgang geweest zou zijn.
Ongetwijfeld lopen er nog wel mensen in het H.V. rond, die in het regelmatig en stelselmatig pogen om leden te krijgen, niet zo erg veel zien. Dat is hun goed recht en ze kunnen zich zelfs nog beroepen op het feit, dat we met die betrekkelijk kleine groep in nog geen 18 jaar zoveel bereikt hebben, dat het eigenlijk een wonder is. Dat zeggen buitenlandse humanisten ook, als ze kennis van onze positie in de Nederlandse samenleving nemen.

't Groeit niet, maar het kan wel

Maar lezing van de jaarverslagen, zowel van het H.B. als van de gemeenschappen toont onmiskenbaar aan, dat men er geen vrede mee heeft, dat *de groei van het H.V. de laatste jaren eigenlijk geen naam mag hebben.* Men kan vrijwel geen jaarverslag doornemen, of er wordt een passage aan deze situatie gewijd en elk gesprek met besturen van gemeenschappen houdt er zich toch wel even mee bezig. Men is ontevreden, vooral daar waar wel sprake is van groei. Want het wonderlijke feit doet zich voor, dat er onder onze gemeenschappen een aantal zijn, die wel een fikse stijging in ledental vertonen. En dat zijn niet alleen de plaatsen waarheen leden van andere gemeenschappen verhuizen — ik denk bijvoorbeeld aan tuinsteden West in Amsterdam — maar ook bijvoorbeeld Soest-Baarn, waar vele jaren een weliswaar regelmatige uitbreiding heeft plaatsgevonden, maar de laatste tijd stelselmatige activiteiten vooral van één man een werkelijk opzienbarende stijging heeft plaatsgehad.
En nu kan men veel beweren t.a.v. de aard van de mensen, en er zijn natuurlijk verschillen, maar Nederland is nu ook weer niet zo groot dat er hele volkstammen wonen die nog nooit van het humanisme hebben gehoord. Ik beweer niet dat er van die mensen ook niet rondlopen, maar ik vraag me wel af, of we daar erg veel aandacht aan moeten besteden. Natuurlijk lopen de cijfers van de buitenkerkelijkheid sterk uiteen, is de behoefte aan aansluiting bij een organisatie verschillend, zijn er plaatsen waar het doodgewoon is ergens lid van te zijn en andere waar dat niet zo vanzelfsprekend is, al was het alleen maar omdat zoiets geld kost. Maar we zijn langzamerhand wel zo door elkaar geklutst, er is overal zoveel immigratie, dat er altijd of bijna altijd een potentieel werkterrein aanwezig is, zeker daar waar al een groep bestaat.

Moet de pers uttem doen?

Niemand in het H.V. kan in ernst volhouden, dat we niet voortdurend in het nieuws zijn, al kan het natuurlijk nog steeds beter. Dat is ook een onderwerp van gesprek op het congres geweest en van de kant van het D.B. wordt op het ogenblik ernstig overwogen, of we met de middelen waarover we beschikken de voorlichting nog inentsiever en doeltreffender kunnen maken.
Laat men echter wel bedenken, dat dit soort voorlichting — althans een groot deel er van — enorm veel geld kost, dat we a. niet hebben en b. het alleen maar wat opbrengt als wij zelf — de leden en hun besturen — proberen die gewekte belangstelling om te zetten in een binding met het H.V.
Ik laat het gehele vraagstuk van hoe we door ons werk in de gemeenschappen onze leden meer kunnen activeren, iets kunnen geven van wat ze van het lidmaatschap verwachten, nu buiten beschouwnig. Dat is een vraagstuk op zich zelf, dat we ook nog niet hebben opgelost, al weten we zo langzamerhand wel waarin we tekort schieten.
Waar het hier om gaat, is een *stelselmatige, voortdurende voorlichting over wat het H.V. is, wat het doet en wat het voor de buitenkerkelijke wereld betekent.* We hebben zo langzamerhand een hele reeks van dingen aan te bieden, onze mogelijkheden zijn zo veel groter geworden, er zijn zo veel gebieden die we bestrijken, dat niemand, hoe zijn geaardheid ook moge zijn, zal kunnen zeggen: daar is voor mij niets bij. Dat wil niet zeggen, dat het in zijn omgeving allemaal zo duidelijk naar voren komt.
Ik kan me best begrijpen, dat men in een kleine gemeenschap, die overigens dikwijls vele voordelen biedt ten opzichte van een grote aan intimiteit, toch weinig merkt van wat het H.V. in Nederland betekent. Maar daarom is het nodig dat tenminste de bestuurders er kennis van nemen, dat behoort tot hun taak en daarvoor dienen onze publikaties. Want het is een onmiskenbaar feit, dat een bepaalde nieuwe activiteit — ik denk bijv. aan het vormingsonderwijs — in een groep of bij mensen individueel, die tevoren volstrekt onverschillig waren voor het humanisme, iets kan wakker roepen. Daar zijn in dit verband na een half jaar al de bewijzen voor te leveren.

Waar vinden we de mensen?

Om mensen voor het humanisme en het H.V. te interesseren moet men ze kennen. Om ze te kennen, moeten ze worden opgezocht. Dat is een onontkoombare waarheid, waar hele legioenen van enquêteurs, reclameagenten en vertegenwoordigers van leven. En het is voor ons niet anders.
Allicht, zult u zeggen, dat weten we ook wel, en we schrijven het ook voortdurend in onze jaarverslagen en in onze plaatselijke mededelingenblaadjes, maar de mensen om dat werk te doen, te willen doen, hebben we niet, althans we zien ze niet. Ik wil dat niet betwisten, maar denkt u er wel even aan, dat dit voor elk stuk werk heeft gegolden — en nog geldt — dat we opgezet hebben. Toen Schonk met zijn arbeiderskampen, Pols met zijn gevangenissen en d'Angremond en later Kruyswijk met hun raadslieden en contactpersonen in de gemeenschappen begon-

nen, waren die er ook niet. Ze konden niet van de boom worden geplukt of ergens uit een reservoir worden gehaald, ze moesten gezocht, gevonden, bewerkt en enthousiast gemaakt worden. En ik maak me sterk, dat er maar weinig onder geweest zijn, die bij het eerste contact gezegd hebben: hè ja, dat vind ik nou leuk, daar heb ik echt op zitten wachten. Misschien was er wel zo'n idealist tussen, maar het lijkt me geen regel.
En zo gaat het met elke functie, van de top tot aan de kleinste werkgroep toe. Ik geloof, dat we in ons H.V. een zeer groot reservoir aan ongebruikte krachten hebben liggen, maar dat bescheidenheid en onbekendheid ons verhinderen er gebruik van te maken. We kijken bij voorkeur altijd direct naar bekende mensen, maar die hebben het al zo druk. De feiten zijn er toch om te bewijzen, dat als we maar goed zoeken en lang genoeg, we in bijna alle gevallen ook mensen vinden om wat te doen. Het kost soms een hele tijd en je wordt er weleens wanhopig onder, maar het is beslist niet zo duister als we weleens geloven. Weet u bijv., dat ik het laatste jaar al heel wat bestuurders ben tegengekomen — en ook andere functionarissen — die eerst sympathisant waren? En dat instituut bestaat nog geen twee jaar.

Laat de mensen meepraten

Wat doet men tegenwoordig in alle kringen, bij het bedrijfsleven, bij gemeenten, bij wijken, bij hele gebieden? Men vormt gespreksgroepen, men laat de mensen zelf meepraten over de dingen, men geeft ze de gelegenheid hun problemen op tafel te leggen. En als Schonk sedert enige tijd begonnen is met het vormen van gespreksgroepen met arbeiders — geen leden van het H.V. — dan staat voor mij vast dat daar op den duur leden uit zullen voortkomen en op zijn minst — maar dat is al heel veel — een beter begrip voor wat wij eigenlijk aan het doen zijn. Willen we nu, dat er zoveel mogelijk gespreksgroepen met belangstellenden zullen komen, om door het gesprek allerlei misverstanden weg te nemen, weerstanden te overwinnen, mensen hun verantwoordelijkheid te laten ontdekken? Graag als het kan en hier en daar gebeurt het ook al door het openstellen van onze huiskamerbijeenkomsten en gespreksavonden. Het werkt ook. In Geleen hebben een aantal bijeenkomsten plaats gevonden vanuit het Humanistisch Centrum Mens en Wereld. Daar is niet eens veel over het Verbond en Humanitas en Thuisfront en wat we nog meer hebben, gezegd, maar wel is er gesproken over de plaats van de buitenkerkelijken en hun verantwoordelijkheid. Een paar weken geleden heeft men zelfs gevraagd om eens wat meer te mogen horen over de activiteiten van het H.V. en na een praatje en een discussie gaven zich vijf mensen als lid op en er zullen zeker nog meer volgen. In het najaar komt daar wel een werkgroep.
Want er is belangstelling. Er wordt over het humanisme en het H.V. gepraat, maar er zijn misverstanden en wanbegrippen. Een hele rij, ik zal ze u niet allemaal opnoemen. U weet ze zelf, zoals het H.V. is te rood, het is pacifistisch, het is te militairistisch, het is een kerkje, het is te intellectualistisch, te religieus, te rationalistisch en bovenal, maar dat zeggen ze meestal niet, het kost geld. Hoeveel weet men meestal niet. Maar ik heb nog nooit gemerkt, dat iemand niet bereid was ergens

geld voor te geven als hij maar het gevoel had, dat hij er beter van werd. Beter in deze zin, dat het iets voor hem kon betekenen.

Waar we dit jaar nog een begin mee moeten maken is de ledenwerving als vaste werkzaamheid te beschouwen en niet te blijven zitten dubben over de langzame groei.

De mensen, die hier en daar, al of niet regelmatig er op uit trekken, gaan gewoon door. Als zij er niet waren, en ik vraag me weleens af of de besturen er voldoende van doordrongen zijn, zou onze ledenstand er veel slechter uitzien. Want zij hebben ontdekt dat de belangstelling er wel is en ze brengen het op die zo *noodzakelijke informatie* te verstrekken.

Wat doen verder?

Gericht bezoek. (Mensen opzoeken waarbij men enige belangstelling mag verwachten. Dit heeft bovendien het voordeel, dat de bezoeker gestimuleerd wordt, omdat hij eerder succes boekt).

De belangstellenden dienen te worden onderscheiden naar leeftijd, naar sociale omstandigheden en wat dies meer zij. De behoefte zich aan te sluiten ligt telkens anders.

Om dit te weten te komen, zal een eerste bezoek wellicht slechts informatief dienen te zijn en daarna zal moeten worden nagegaan, hoe de verdere aanpak zal moeten zijn.

Daarvoor zijn werkgroepen nodig. Al moet dit voorlopig misschien als ideaal gezien worden, toch zal moeten worden getracht te komen tot een soort informatiegroepen naar analogie van de groepen contactbezoekers.

Deze werkers (informateurs) dienen wellicht een bepaalde status te krijgen, en bij voorkeur wel in overleg met, maar naast het bestuur te opereren.

Dit vereist dus een verregaande differentiatie en een hoge mate van teamwork.
Ondersteuning is wellicht nodig door regionale besprekingen, zoals dit ook met onze raadlieden en contactpersonen bestaat.

Voorlichtingsmateriaal en -bijeenkomsten

Maar er zal ook schriftelijk wat moeten gebeuren, d.w.z. men vraagt om materiaal, dat nog eens kan worden doorgelezen. Naast onze bestaande brochures worden er twee overdrukken voorbereid van radiospeeches, terwijl in de komende maanden en al naar gelang we ervaring krijgen, aan meer materiaal gedacht kan worden.
Het moet trouwens ook mogelijk zijn, dat elke daarvoor geschikte gemeenschap in het komende seizoen eens een *voorlichtingsbijeenkomst* houdt. Goed voorbereid, met een spreker die dan ook over het humanisme en het Humanistisch Verbond spreekt en in staat is de mensen nog een duwtje te geven. Dit eist inderdaad voorbereiding. Er moeten uitnodigingen verzonden worden, voorafgegaan door huisbezoek. Er zal aan

de details aandacht moeten worden besteed. De keuze van de zaal is belangrijk, u moet rekening houden met de mensen die u gaat uitnodigen. Er is nog steeds drempelvrees. Er zijn, begrijpelijk, tegenwoordig tal van mensen die geen genoegen meer nemen met naar een somber achterafzaaltje te gaan van een Volksgebouw, nog afgezien van het feit, dat iemand van bijv. liberale huize daar ook nog wel principiële bezwaren tegen heeft. Wat al deze dingen betreft, zijn we nog veel te slordig. Er is tegenwoordig veel gepraat over de stijl in het Verbond. Dat is uitstekend, hoewel men blijkbaar vergeet dat daarover in onze documentatiemap ook wel het een en ander te vinden is. Maar stijl is ook een zorgvuldige voorbereiding en letten op alle detailles. Zo'n bijeenkomst is het waard er al weken van tevoren een groepje mensen mee op te knappen en te zorgen dat er tenslotte niets behoeft te worden geïmproviseerd. *Want denkt u er om, de mensen zijn tegenwoordig wel gewend eisen te stellen en een eerste indruk kan beslissend zijn.*
Het H.B. is bereid met de gemeenschappen overleg te plegen en hen extra te steunen bij plannen, die tot resultaten kunnen leiden.
We hebben u voor overleg bijeengeroepen, niet om maar instructies uit te delen en ik zou het daarom op prijs stellen, indien de volgende vragen beantwoord zouden kunnen worden:

— Ziet u kans in de komende maanden met enkele anderen een werkgroepje voor informatie te vormen?
— Heeft u behoefte aan schriftelijke instructie, een soort handleiding voor huisbezoek bijvoorbeeld?
— Wilt u af en toe eens regionaal bijeenkomen om samen verder overleg te plegen?
— Heeft u — uitvoerbare — suggesties die het ledental kunnen vergroten?

CONFERENTIE LEDENWERVING

DE AANWEZIGEN BRENGEN TER TAFEL

Er zijn tijdens de discussies na de inleiding door diverse aanwezigen verschillende punten naar voren gebracht. Het is niet mogelijk om alle opmerkingen in chronologische volgorde te memoreren. We hopen dat de verschillende aspecten van de discussie in de samenvatting zo goed mogelijk tot hun recht komen.

Sympathisanten?

Een van de gemeenschappen heeft gedurende langere tijd de sympathisanten schriftelijk benaderd en men gaat deze mensen thans bezoeken. Er is in de gemeenschap een discussie ontstaan over de vraag, wat er moet gebeuren, indien iemand reeds twee jaar sympathisant is en dit wel wil blijven, maar geen lid van het Verbond wil worden. Moeten zij donateur worden?
Het vraagstuk van de sympathisanten, aldus het antwoord, is een kwestie van wijs beleid. In de eerste plaats dient opgemerkt te worden, dat dit instituut is ontstaan op herhaaldelijk aandringen van de gemeenschappen. Indien iemand twee jaar sympathisant is en beslist geen lid wenst te worden, dan kunnen zich gevallen voor doen, dat men — vooral oudere personen — sympathisant laat blijven. Doch dit is in het uiterste geval. Indien zo iemand jaarlijks een bedrag aan het Verbond wenst over te maken voor het goede doel, dan is er het Steunfonds Praktisch Humanisme. Uiteindelijk zal het van geval tot geval bekeken dienen te worden, waarbij altijd een modus te vinden zal zijn. In *geen geval* zal men er toe over dienen te gaan het instituut van donateurs te creëren.

Stijl en toon in het Verbond

Van verschillende zijden werd opgemerkt, dat men over het algemeen zo weinig van het Verbond weet en dat de stijl en toon in de bijeenkomsten en publikaties zo intellectueel is. Het volk, de gewone man, de arbeiders weten weinig van het Verbond. Wat er op de bijeenkomsten wordt gezegd en wat er veelal in Mens en Wereld staat is vaak weinig begrijpelijk voor velen. Anderzijds had men bezwaren tegen gespreksgroepen van verschillend niveau. Men vreest, dat er te veel differentiatie zal ontstaan. In zijn antwoord wijst de voorzitter er op, dat wanneer men een jaargang Mens en Wereld'en doorkijkt, er toch een rijke verscheidenheid aan artikelen van zeer verschillend niveau is gepubliceerd. De moeilijkheid is met dit soort zaken altijd, dat de één artikelen met een gedegen inhoud wenst, terwijl de ander wat eenvoudiger kost prefereert. Toch kon hij zich niet aan de indruk onttrekken, dat iedereen op zijn tijd aan zijn trekken kwam. Ten aanzien van de differentiatie moet men niet al te bang zijn. Tenslotte zijn niet alle mensen hetzelfde en is het dus heel goed mogelijk dat er binnen één gemeenschap verschillende groepjes ontstaan. Dit is uiteindelijk een van de manieren om te komen tot een ieder wat wils, dat in een werkelijke gemeenschap mogelijk moet zijn.

Adressen, huisbezoek en handleiding

Bezwaren tegen het afleggen van huisbezoeken komen veelvuldig voor. Hetzij, dat men er tegenop ziet om bij onbekende over de drempel te komen, hetzij, dat men bang is voor vragen waar men geen antwoord op weet.
Ook is het weleens de vraag waar men de adressen vandaan moet halen. Er werden vanuit de zaal verschillende remedies voor de verschillende

moeilijkheden aan de hand gedaan. In de gemeenschap Soest-Baarn plaatst men regelmatig een advertentie in de geest zoals er hier een afgedrukt is. De vetgedrukte tekst wisselt regelmatig. Hierop komen reacties binnen, het is dan een kwestie van ‚nazorg'. Verschillende gemeenschappen krijgen voor niets of kopen tegen ‚kerkelijk' tarief de namen en adressen op het gemeentehuis. Men stuurt deze adressen een welkomstbrief, gaat daarna een keer op huisbezoek. Men voelt weleens behoefte aan een klein, fleurig foldertje, waarin in het kort enkele van de belangrijkste activiteiten van het Verbond vermeld worden. Verschillende sprekers merkten op, dat sommige exemplaren van het Woord van de Week hiervoor uitstekend geschikt zijn, zoals ‚Wat is humanisme eigenlijk' en verder de brochure ‚Dit wordt gedaan'. Er werd medegedeeld, dat van ‚Wat is humanisme' een overdruk in voorbereiding is en van ‚Dit wordt gedaan' een herdruk. De angst om bij een vreemde over de drempel te komen of wellicht aan de deur te worden afgescheept, onderving een van de aanwezigen met de vraag: ‚Mag ik even op de mat komen staan?' Verder zal men moeten trachten het bezoeken van belangstellenden ongeveer net zo te organiseren als het contactbezoek, meende deze spreker.

Tenslotte bleek de behoefte aan een handleiding niet overal even sterk te leven. In Groningen is men voor de eigen gemeenschap reeds bezig met het opstellen van richtlijnen. Anderen meenden, dat suggesties en behandeling van de meest voorkomende vragen misschien toch wel gewenst was. De voorzitter voelde niet zo veel voor een handleiding. Hij meende, dat men beter uit eigen ervaring kon praten, want er zal niet zoveel gevraagd worden, men zal eerder belangstelling moeten hebben voor degenen, bij wie men op bezoek komt. De organisatiesecretaris veronderstelde, dat men wellicht t.z.t. iets zal kunnen samenstellen aan de hand van de opgedane ervaringen, maar dat zal dan pas aan het eind van het komende seizoen zijn.

Publiciteit

Om meer bekendheid te geven aan het Verbond zou het wenselijk zijn, dat vanuit het Centraal Bureau meer gedaan wordt aan publiciteit. De voorzitter begon met er aan te herinneren, dat maandelijks een blad van

de Humanistische Documentatiedienst verschijnt, een uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld en waarin allerlei nieuws over de verschillende bij de Stichting aangesloten organisaties wordt vermeld. Bovendien hebben wij de laatste jaren geen klagen, want wij komen regelmatig bij de verschillende gelegenheden in de pers, met name bestaat er een toenemende belangstelling voor de jaarlijkse persconferentie van het Verbond.
Hier ligt ook een taak voor de gemeenschappen om in hun plaatselijke pers de bijeenkomsten aangekondigd te krijgen en er zijn zelfs gemeenschappen, waarvan regelmatig een verslagje van de belangrijke bijeenkomsten in het plaatselijk dagblad komt. Indien dit al eens geprobeerd is, maar zonder resultaat, dan dient men wel te bedenken, dat dit een kwestie van lange adem is. Met een van de grote, landelijke bladen is het D.B. ongeveer zes jaar bezig geweest voordat in principe de toezegging werd gedaan voor een min of meer regelmatig terugkerende rubriek Humanistisch Nieuws.

Het rollenspel

Na de geanimeerde en leerzame discussies en de befaamde wandelende lunch, waar iedereen met iedereen een praatje probeerde te maken, kwam een rollenspel van een bezoek aan een belangstellend echtpaar. In dit rollenspel kwamen verschillende elementen van hoe het wél moet, maar ook hoe het beslist niet moet, naar voren. In de nabespreking kwam vooral uit, dat we de mensen al vragende zelf moeten laten ontdekken waarom het gaat. We moeten niet komen als iemand, die de mensen vraagt lid te worden, maar die iets komt brengen. Het is nodig, dat we de mensen uit de sleur van alledag halen en hun aan het spreken krijgen. Het woord *ledenwerving* mag dan niet vallen, wel moeten we informatie verstrekken. Ook bleek uit het rollenspel duidelijk, dat het wel noodzakelijk is in een werkgroepje na te gaan hoe de situatie plaatselijk is en verder, dat regelmatig regionaal contact voor het uitwisselen van ervaringen gewenst is. De voorzitter meende na dit rollenspel, dat er toch wel behoefte is aan een handleiding in de geest van ‚Wat beogen we eigenlijk?'

In zijn slotwoord wees de heer Van Praag er op, dat het geen zaak van theoretiseren is, maar van praktisch handelen. Laten we het komend seizoen ingaan met het besef dat er een duurzame functie ligt in het brengen van kennis over wat het humanisme is en het Humanistisch Verbond wil. De taak waar we voor staan is vóór alles het geven van informatie. Het woord propaganda voor het humanisme is niet te gebruiken. Het is te geforceerd voor wat we bedoelen, nl. het laten zien van wat er gebeurt. De mensen confronteren met de vraag: kan dit voor *u* iets in uw leven betekenen?
Luisteren, en antwoorden op de gestelde vragen, daarom moeten we onze eigen brochures en onze documentatie lezen en bestuderen.
En of we allemaal klaar zijn er voor? Zo lijkt het niet, maar dan denken we weer aan het T.V.-spel Flight into danger. Het moet. Of u het graag doet of kunt, u mag zich er niet aan onttrekken, anders brengt u de medepassagiers in gevaar.

NAZORG VOOR BUITEN-KERKELIJKE EMIGRANTEN KOMT OP GANG

De nazorg voor emigranten, die niet tot een kerkelijke groepering behoren en zich daartoe voor de oplossing van bepaalde problemen ook niet willen wenden, komt in Australië allengs op gang. Dit heeft ons bestuurslid Mej. M. E. ter Heege vastgesteld tijdens haar bezoek aan Australië van oktober 1962 tot februari 1963. Gedurende haar verblijf heeft Mej. ter Heege, die tevens lid is van de Emigratie-commissie van het Humanistisch Verbond, contact gezocht zowel met buitenkerkelijke Nederlandse emigranten als met de secretarissen van vier daar werkzame humanistische organisaties. Dat zijn The Humanist Society of New South Wales en die van Zuid-Australië en Victoria. In Queensland is een Rationalist Association werkzaam.
Haar reis vond mede plaats onder auspiciën van de International Humanist and Ethical Union, een unie, die de verschillende landelijke humanistische organisaties omvat. Uitvoerig heeft Mej. ter Heege zich gedurende haar omzwervingen door het vijfde werelddeel beziggehouden met deze vraag: In hoeverre zullen de Humanist Societies in Australië in staat zijn te helpen als buitenkerkelijke emigranten in geestelijke nood een beroep op hen doen? In verschillende gevallen bleek daaraan wel degelijk behoefte te bestaan.

Niet-materieel
Voor de drie humanistische organisaties, die op het ogenblik al in Australië werkzaam zijn, heeft Mej. ter Heege lezingen gehouden. Daarin is uitvoerig verteld over wat er op het gebied van de voorzorg voor emigranten van humanistische zijde gebeurt (zoals bekend is er een Humanistische Emigratiecommissie, die desgevraagd met raad en daad voor candidaat-emigranten klaar staat). Er bleek, zo zei ons Mej. ter Heege, bij de Australische humanisten een grote bereidheid te zijn om op het gebied van de nazorg voor buitenkerkelijken wat te gaan doen. Deze zorg zal uiteraard vooral niet-materieel zijn. Het kan niet de bedoeling zijn een soort doublure op te zetten van het werk, dat door de ambtenaren van de Nederlandse emigratiedienst in Australië ten behoeve van immigranten wordt gedaan.
Het was verheugend te zien, dat de Australische organisaties zich daadwerkelijk gaan bezighouden met de vraag hoe in voorkomende gevallen hulp en bijstand aan buitenkerkelijke immigranten geboden kan worden. In Victoria is een kleine commissie benoemd van bestuurs- en gewone leden van de Humanist Society. De namen en adressen van deze commissieleden zijn opgegeven aan de Nederlandse emigratiedienst in Melbourne. Als een pas gearriveerde immigrant daarvoor belangstelling blijkt te hebben kan de emigratie-ambtenaar het contact tussen hem en een Australische geestverwant (dan wel een geestverwante Nederlander, die hem jaren geleden naar Australië vóórging) tot stand brengen.

Morele steun
De Humanistische Emigratiecommissie in Nederland op haar beurt zal a.s. emigranten naar Victoria deze namen en adressen opgeven en omgekeerd zullen deze Australiërs van tevoren de naam ontvangen van

weldra vertrekkende emigranten, die wellicht een beroep op hen zullen doen. De wetenschap, dat er iemand is, tot wie men zich in Australië kan wenden, zal voor vele buitenkerkelijke emigranten een grote morele steun kunnen betekenen.
Naar het voorbeeld van Victoria is in Nieuw Zuid Wales een soortgelijke commissie opgericht. In Zuid-Australië is het tot nu toe niet zover. De Humanist Society in die staat is dan ook pas enkele maanden geleden opgericht. Er bestaan echter wel plannen om ook daar een soortgelijke commissie in het leven te roepen. In Queensland heeft Mej. ter Heege contacten gelegd met enige leden van de Rationalist Association. Een van hen heeft zich bereid verklaard als contactpersoon op te treden.
De maandenlange reis van ons hoofdbestuurslid voerde ook naar Nieuw-Zeeland. In dat land is eveneens de Rationalist Association werkzaam met afdelingen over het gehele land. De ledenlijst vermeldt de namen van verschillende Nederlanders. Zo is de secretaris-penningmeester van de Wellington Branch van de R.A. een Nederlandse immigrant, die daar overigens al vele jaren woonachtig is. Ook in Nieuw-Zeeland is Mej. ter Heege aangenaam getroffen door de welwillendheid, waarmee men daar contact-mogelijkheden voor immigranten van niet-kerkelijke huize wil scheppen. „En dat zijn zeker geen loze toezeggingen", zo verzekerde zij. E. J.

(Bovenstaand artikel werd overgenomen uit het tijdschrift ‚Vooruitzien' april 1963, het maandblad van de Algemene Emigratie Centrale).

Als aanvulling op de sprekerslijst kan het volgende vermeld worden. Mej. M. E. ter Heege is in het bezit van een schitterende collectie dia's over haar reizen door Australië en Nieuw-Zeeland. Zij is tegen de reeds in de sprekerslijst vermelde voorwaarden bereid de dia's te vertonen en te spreken over haar ervaringen met buitenkerkelijke Nederlandse immigranten in beide landen en haar kennismaking met de humanistische organisaties aldaar. Mej. Ter Heege is niet in het bezit van een scherm en de aanwezigheid van een projector zal zeer op prijs gesteld worden. Indien dit onoverkomelijke moeilijkheden oplevert, kan gezorgd worden voor een 150 Watt projector (4 à 5 m).

DE EMIGRATIECOMMISSIE.....

is een commissie van het Verbond en is aangesloten bij de Algemene Emigratie Centrale. (Zie documentatiemap code 533). De commissie heeft tot doel emigranten en aanstaande emigranten geestelijke steun te verlenen en men kan de Emigratie-commissie hierbij helpen door:

1. zij, die emigratieplannen hebben, naar de commissie verwijzen;
2. indien men hoort, dat een buitenkerkelijke emigratieplannen heeft, zijn adres doorgeven aan de commissie: secr. mr. M. G. Rood, Lomanstraat 18, Amsterdam of aan het Centraal Bureau te Utrecht;
3. adressen verzamelen van hen die reeds geëmigreerd zijn en bekend stonden als buitenkerkelijk.

Wacht niet te lang met het doorzenden van de adressen, dit is zowel voor de commissie als ook voor de betrokkenen bijzonder onplezierig.

DE KOMENDE REGIONALE CONFERENTIES

Evenals in 1962—1963 zullen in het komende seizoen zogenaamde Regionale Conferenties worden gehouden en wel

op 5 en 6 oktober 1963:	een conferentie voor de gewesten Groningen, Limburg, Noord-Holland en Utrecht.
op 2 en 3 november 1963:	een conferentie voor de gewesten Drente, Overijssel, Zuid Holland-Noord, Zuid Holland-Zuid en de federatie Amsterdam.
op 1 en 2 februari 1964:	een conferentie voor de gewesten Friesland, Gelderland, Noord-Brabant Zeeland en de federatie Den Haag.

De belanghebbenden, dat zijn dus de voorzitters en secretarissen van de gewestbesturen en één bestuurslid van de in deze gewesten liggende gemeenschappen (gemeenschappen met meer dan 200 leden: 2 bestuursleden) worden verzocht de data vast te noteren, opdat zij het voor hen bestemde weekend voor de conferentie beschikbaar houden. Bovendien zal van de werkgroepen één vertegenwoordiger als gast worden uitgenodigd.
De leiding van de conferenties zal berusten bij de voorzitter, dr. J. P. van Praag, de discussiegroepjes zullen onder leiding van de heren Bijleveld, Max en Polet staan en korte inleidingen zullen worden gehouden door de heren Polet, Van Praag en Verduijn.
Tijdens de conferenties zal o.m. aan de orde komen de Oslo-resoluties, de werkgroepen vormingsonderwijs, de algemene leden en de werkgroepen waar geen gemeenschappen zijn, jong en oud in het Verbond, keuze van sprekers, gebruik van de documentatiemap en de ledenwerving. Ter afwisseling zal mej. M. E. ter Heege dia's vertonen van haar reis naar Australië en Nieuw-Zeeland en onderwijl iets vertellen over de Nederlandse immigranten en het humanisme aldaar.
Uiteraard zijn ‚wijzigingen voorbehouden' op dit in alle opzichten belangwekkende programma. Te zijner tijd zult u tijdig bericht ontvangen over deze conferenties. In elk geval kunt u de data reeds noteren.

Dringend verzoek van de gewesten Noord Holland-Zuid en -Noord, organisatoren van de Landdag te Rotterdam. Of de gemeenschapsbesturen, die nog niet hebben afgerekend, dit alsnog en liefst zo spoedig mogelijk willen doen. Het geld kan gestort worden op girorekening no. 646598 t.n.v. de heer A. Thijssen, Den Haag onder vermelding van Landdag 1963.

C.H.V. EN H.O.I.

Het in de kop vermelde zijn geen nieuwe humanistische vloeken, maar wel de afkortingen van de nieuwste loten aan de humanistische stam, namelijk het Centrum voor Humanistische Vorming en de stichting Humanistisch Opleidings Instituut. Over de eerste instelling is de laatste tijd nog al eens wat gepubliceerd, de tweede is minder bekend. Maar ook in verband met het C.H.V. zijn er wel wat misverstanden gerezen ten aanzien van de plaatselijke werkgroepjes, de opleiding en aanstelling van docenten en voorlopige docenten. Voor zover mogelijk zal hierbij getracht worden er iets van uit de doeken te doen, alhoewel voor deze nieuwe instellingen uiteraard geldt, dat ze hun definitieve vorm nog niet gekregen hebben en veranderingen — d.w.z. aanpassen bij wat in de praktijk praktischer blijkt te zijn — niet uitgesloten geacht moeten worden.

Ten eerste de docenten. Hun opleiding wordt verzorgd door de stichting Humanistisch Opleidings Instituut, die zich niet alleen met de opleiding van vormingsleiders bezig houdt, maar ook met die van geestelijk raadslieden, zowel de bezoldigden als de vrijwilligers. Gezamenlijk krijgen zij een aantal vakken, zoals humanistiek, filosofie, psychologie, groepswerk, bijbelkennis, christendom en andere godsdiensten. Pedagogiek wordt afzonderlijk gedoceerd. De geestelijk raadslieden krijgen bovendien nog sociologie en maatschappelijk werk, terwijl bij de vormingsleiders op enkele vakken die men gezamenlijk krijgt, dieper zal worden ingegaan.

Deze cursussen duren twee jaar en worden eens in de veertien dagen gehouden, zaterdags tussen 2 en 6 uur. De kosten bedragen *f* 350,— per jaar en de humanistische organisaties hebben besloten voor een aantal ‚veelbelovende' cursisten (zowel toekomstige beroepskrachten als vrijwilligers) de kosten voor hun rekening te nemen. De minimum leeftijd is 25 jaar.

Behalve persoonlijke geschiktheid wordt voor de geestelijk raadsman iets meer dan middelbare schoolopleiding geëist en voor de vormingsleiders onderwijsbevoegdheid voor die tak (of takken) van onderwijs, waar men t.z.t. het vormingsonderwijs gaat geven. Tot zover de opleiding van docenten.

De aanstelling van vormingsleiders en geestelijk raadslieden geschiedt te allen tijde door het Humanistisch Verbond. Dit geldt ook voor de ‚voorlopige vormingsleiders', dat zijn dus zij, die vormingsonderwijs gaan geven zonder hiervoor de tweejaarlijkse cursus gevolgd te hebben. Het is wel gewenst, dat zij zich in verbinding stellen met het Centrum voor Humanistische Vorming, dat een werkgroep Vormingsonderwijs in het leven heeft geroepen, die hun bij het Dagelijks Bestuur van het H.V. voordraagt als voorlopig vormingsleider, scholingsweekenden ten hunne behoeve belegt en hun verder met raad en daad ter zijde staat.

Hiermede zijn we beland bij het Centrum voor Humanistische Vorming, welks opdracht geformuleerd zou kunnen worden als ‚het bevorderen van het humanistische vormingsonderwijs in de ruimst mogelijke zin'. Om aan deze opdracht zo goed mogelijk te kunnen voldoen, streeft het C.H.V. er naar om in verscheidene gemeenten een werkgroepje te

starten, dat zich ter plaatse beijvert voor het vormingsonderwijs. In concreto komt dit neer op een viertal punten.

a. Het werven van leden voor het C.H.V. Het zal duidelijk zijn, dat de opleiding van docenten, het samenstellen en verder verzorgen van lesmateriaal etc. veel geld kost, m.a.w. er moet (en is reeds) veel geld geïnvesteerd worden. Dit geld moet opgebracht worden door de contribuanten van het C.H.V. en daarvoor zullen er velen moeten zijn, die jaarlijks *f* 3,75 betalen.

b. Bekendheid geven aan het idee van het humanistische vormingsonderwijs, want tenslotte is het zo, dat als straks de zg. Mammoetwet in werking treedt, vormingsonderwijs alleen mogelijk is als de ouders er om vragen. Maar dan moeten de ouders ook weten, dat die mogelijkheid er is.
(Het werven van contribuanten en het bekendheid geven aan het idee van het humanistisch vormingsonderwijs laat zich in de praktijk in veel gevallen uitstekend combineren. Men denke hier bijv. aan forumavonden, openbare discussies, propagandabijeenkomsten e.d.).

c. Het vormen van groepjes jongelui, die voorlopig buiten schoolverband vormingsonderwijs kunnen krijgen. T.a.v. het vormen van deze groepjes is wel enige voorzichtigheid geboden.

d. Het zoeken van personen, die als voorlopig vormingsleider wensen op te treden. Bij het zoeken naar voorlopige vormingsleiders dient ook bedacht te worden, dat de plaatselijke werkgroepjes deze personen wel kunnen voordrage, maar of zij als zodanig aanvaard zullen worden, staat ter beoordeling van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond. Over het algemeen zal van deze mensen geëist worden, dat zij bekwaam en geschikt zijn, en dat zij onderwijsbevoegdheid bezitten voor de school waar zij vormingsonderwijs zullen gaan geven, alhoewel daarvan in bijzondere gevallen vanaf geweken kan worden. Dat ze lid moeten zijn van het H.V. spreekt vanzelf.
Het zal duidelijk zijn dat de punten c. en d. ten nauwste met elkaar samenhangen.

Voor het humanistisch vormingsonderwijs, de wijze waarop dit gegeven wordt en alles wat er verder mee samenhangt, is het Humanistisch Verbond verantwoordelijk en dit geldt ook voor de plaatselijke werkgroepjes. Welke vorm men er ook aan zal geven, uiteindelijk is het bestuur van de gemeenschap verantwoordelijk voor wat deze groepjes doen. In plaatsen waar geen gemeenschap van het Verbond is, zal t.z.t. naar een andere vorm gezocht moeten worden.
Mochten er nog vragen zijn of is er iets nog niet geheel duidelijk, richt u zich dan tot het secretariaat van het Centrum voor Humanistische Vorming, Oudegracht 152, Utrecht (gaarne schriftelijk).

ORIËNTATIE IN HET GROEPSWERK
(deel IV)

Waarnemen

Het is duidelijk, dat onze vaardigheid in het leiden van groepen in hoge mate afhankelijk is van ons inzicht in hetgeen er in een groep allemaal kan gebeuren en gebeurt. Werken met een bepaalde groep eist: waarnemen wat er gebeurt. Dat moet vooral in de praktijk worden geleerd. Op deze plaats kunnen wij niet meer doen dan u een paar brillen en vergrootglazen geven, waardoor u kijken kunt. Het eigenlijke kijken moet u echter zelf doen. Hieronder laten wij een aantal vragenlijsten volgen, die u als hulpmiddel kunnen dienen bij het waarnemen van groepen. Wij hebben deze lijsten ontleend aan de brochure: „Zo werkt een groep", uitgave N.I.P.L.

I. *Welke soort gespreksbijdragen worden er geleverd en door wie?*

Leden no.	1	2	3	4	5
1. geeft een aanmoediging					
2. geeft blijk van instemming, accepteert					
3. bemiddelt					
4. doet voorstellen					
5. vraagt om nieuwe voorstellen					
6. geeft zijn mening					
7. vraagt mening van anderen					
8. verstrekt informatie					
9. vraagt om informatie					
10. stelt het probleem					
11. bepaalt de stand van zaken					
12. vraagt naar de stand van zaken					
13. geeft de richting aan					
14. houdt zichzelf op de achtergrond					
15. treedt autocratisch op					
16. keurt af					
17. poogt zich te laten gelden					
18. valt aan					
19. gaat in de verdediging					
20. doet niet meer mee					

Gebaseerd op de observatie-categorieën besproken in het boek „Interaction Process Analyses" van Robert F. Bales. Addison-Wesley Press '50. U.S.A.

Aan de hand van deze lijst kan men niet alleen snel vastleggen wie er sprak maar ook de aard van zijn bijdrage. Aan ieder groepslid wordt een nummer gegeven, dat boven een verticale kolom wordt geplaatst. Daardoor kan men aan het eind van een periode van ieder groepslid het aantal en de aard van zijn gespreksbijdragen aflezen.

II. *Wat gebeurde er in de groep?*

1. Hoe was in het algemeen de sfeer in de groep?
   formeel ..... informeel .....
   onderlinge wedijver ..... samenwerking .....
   vijandig ..... verdraagzaam .....
   streng ..... soepel .....
   opmerkingen: .....

2. Hoeveelheid en kwaliteit van het verrichte werk.
   hoeveelheid: veel ..... weinig .....
   kwaliteit: goed ..... slecht .....
   methoden: soepel ..... star .....
   doeleinden: duidelijk ..... vaag .....
   opmerkingen: .....

3. Gedrag van de leider.
   had oog voor wat de groep nodig had .....
   gaf steun aan de leden .....
   had alleen oog voor het onderwerp ..... koos partij .....
   domineerde de groep ..... hielp de groep .....
   opmerkingen: .....

4. Participatie.
   de meeste leden waren aan het woord .....
   slechts een paar hadden het woord .....
   leden enthousiast ..... leden apathisch .....
   groep eensgezind ..... groep verdeeld .....
   opmerkingen: .....

Slotwoord

Wij hebben in het bovenstaande een algemeen inzicht gegeven in het moderne groepswerk en een aantal begrippen en termen nader toegelicht. Het moderne groepswerk in z'n geheel omvat echter veel meer, zowel in de breedte als in de diepte.
In de breedte. Deze oriëntatie is geschreven vanuit de behoefte die wij in onze organisatie hebben aan inzicht in deze materie. Wij hebben in onze organisatie een stuk groepswerk met normale volwassenen, binnen het kader van een grote verenigingsorganisatie. Daarnaast is er groepswerk met kinderen, met een zuiver pedagogisch doel, met een therapeutisch doel en in grote bedrijven. Het is duidelijk, dat bij de andere vormen van groepswerk weer andere facetten naar voren komen dan bij ons. Intussen kunnen wij wel veel van elkaar leren als wij maar beseffen, dat niet alles overal dezelfde toepassing kan vinden.
In de diepte. Het bovenstaande geeft niet meer dan een algemeen overzicht. Voortgaande studie, verdieping en bezinning op ervaringen is beslist noodzakelijk om het predicaat: geschoold groepswerker te mogen gaan dragen. Wij hopen echter wel met dit overzicht de belangstelling en de lust, èn het besef van de grote betekenis te hebben gewekt om deze studie en verdieping verder ter hand te nemen.

J. de Leede

DE ENQUÊTE EN DE CONFERENTIE VOOR GESPREKSLEIDERS

Op 18, 19 en 20 oktober a.s. zal een weekend gehouden worden, speciaal voor de gespreksleiders. (H.H. gespreksleiders: wilt u dit s.v.p. vast in uw agenda noteren). De deelnemers worden vrijdagsavonds na de maaltijd verwacht. Op het programma staat o.m. een inleiding van de voorzitter, dr. J. P. van Praag, getiteld: Humanistisch Denken. Er zullen echter niet alleen inleidingen gehouden worden, maar er zal ook gewerkt moeten worden: discussiëren 'volgens de regelen der kunst'. Tenslotte zal er over de enquête, die deze zomer is gehouden onder de gespreksleiders, wat verteld worden.

Het is daarom dringend nodig dat de gespreksleiders die tenminste één jaar ervaring hebben het enquêteformulier, dat zij van de secretaris van hun gemeenschapsbestuur hebben ontvangen, ten spoedigste in de daarbij behorende machtigingsenveloppe opzenden.

Indien er nog gemeenschapssecretarissen zijn, die door onvoorziene omstandigheden en enquêteformulieren met de bijbehorende brieven nog niet hebben doorgezonden, dan worden zij vriendelijk verzocht dit alsnog te doen.

Literatuur over groepswerk

1. Verschillende artikelen in het tijdschrift: „Volksopvoeding", Nederlands-Belgisch tijdschrift voor sociaal-cultureel groepswerk. Uitgave Wolters, Groningen. Abonnementsprijs *f* 10, —per jaar. *Aanbevolen.*
2. Artikel „Groepswerk" door drs. A. H. Bos in het handboek Vorming.
3. J. Sixma, „Groepswerk", uitgave Moderne Jeugdraad.
4. „Werken met groepen", uitgave Katholieke nationale stichting voor bijzonder gezins- en jeugdwerk.
5. „Zo werkt een groep", uitgave Ned. Instituut voor personeelsleiding.
6. W. J. H. Sprott, „De mens in groepsverband", Aula-boek.

CONFERENTIE LEID(ST)ERS ZIEKEN- EN BEJAARDENBEZOEK

De conferentie van de leid(st)ers van het zieken- en bejaardenbezoek, die oorspronkelijk zou plaatsvinden in het voorjaar, zal thans gehouden worden op 24 september a.s. in het Erasmushuis. Men wordt verzocht deze datum reeds te noteren, opdat u t.z.t. in het Erasmushuis aanwezig zult kunnen zijn. Indien u nog suggesties of wensen hebt over de onderwerpen, die aan de orde zouden moeten komen, dan wordt u vriendelijk verzocht deze zo spoedig mogelijk te melden aan Mevrouw A. Treurniet-Wiersma, De Sav. Lohmanlaan 71, 's-Gravenhage.

15a. CONTACTBEZOEK: TUSSEN BESTUUR EN G.V.

„Het contactbezoek is toch een bestuurszaak — waarom wordt het dan onder G.V. gerekend?" Deze vraag is de laatste tijd nogal eens gesteld, zelfs op het congres.

Een basis voor bestuur en g.v.

Wanneer iemand het contactwerk voornamelijk tot de geestelijke verzorging rekent, vergist hij zich. Het is ook, en zelfs in de eerste plaats, een zorg van het bestuur rechtstreeks: De leden te leren kennen en van hen op de hoogte te blijven.
Tegelijk echter is contactbezoek onmisbaar als een grondslag voor plaatselijke g.v. Geestelijke verzorging is nl. niet te vergelijken met verzorging van kinderen of zieken. Ook een volwassen en gezond mens heeft verzorging nodig: in z'n kleding, z'n lichamelijke conditie, z'n geestelijk leven. Zijn g.v. kan bestaan in ontwikkeling van het positieve dat hij te geven heeft op dit terrein; hij kan wensen en behoeften hebben, die pas aan 't licht komen „als hij eens iemand ziet"; hij kan een bemiddelaar worden tussen onbekende buitenkerkelijken en de humanistische geestelijk raadsman. Dit alles, en nog veel meer, wordt in de meeste gevallen pas duidelijk door persoonlijk contact.
Daarmee is niet gezegd, dat een contactpersoon als zodanig g.v. mag bedrijven. Evenmin als hij bestuur kan uitoefenen. Maar voor beide terreinen doet hij een stuk basiswerk, dat hoogst belangrijk is. Als besturen geen medewerkers kunnen vinden, als de geestelijke verzorging niet opbloeit, komt dit mede, soms zelfs voornamelijk, doordat men de leden niet kent, te weinig persoonlijk contact met hen heef, zich onvoldoende instelt op de mogelijkheden en de behoeften, die schuilen onder de mensen zelf.

Organisatie en methodiek

Voor dit individueel-verkennnende werk van de c.p. is enige vorming nodig. Een vorming, die hoofdzakelijk is ondergebracht bij de dienst g.v., omdat men juist daar zich specialiseert in het ambtshalve contact van

mens tot mens. Zoals ook de impuls tot systematisch contactbezoek in sterke mate uitgaat van deze dienst.
Dit neemt intussen niet weg, dat het bestuur in de eerste plaats verantwoordelijk blijft. De hoofd-contactpersoon wordt dan ook benoemd door het bestuur; zij het in overleg met de centraal geestelijk raadsman (Documentatieblad 511.30). Dit laatste wordt nog wel eens vergeten; ten onrechte, want hoeveel de dienst g.v. voor het contactbezoek in de gemeenschappen betekent, en het contactbezoek voor de dienst g.v., is hierboven reeds aangeduid. Omgekeerd zou het even onjuist, ja nog onmogelijker zijn, als de c.g.r. buiten het bestuur om iemand aanzocht als h.c.p.
Deze dingen behoren in overleg te geschieden. Het contactbezoek beweegt zich immers juist op de snijlijn van organisatie en geestelijke verzorging, het behoort tot beider terreinen. Men moet trouwens „bestuur" en „g.v." niet van elkaar isoleren. De commissie voor „Geestelijke verzorging en Praktisch humanisme" is een bestuursorgaan, dat aan het bestuur verantwoording schuldig is. Dat geldt zelfs voor de plaatselijke geestelijk raadsman, wat betreft de kant van zijn werk, die het gemeenschapsleven raakt, zoals organisatie en statistiek. Alleen betreffende personen is hij geheimhouding verplicht; en zijn methodiek staat onder supervisie van de centraal geestelijk raadsman. Iets van deze methodiek en van deze geheimhouding is ook in het contactbezoek aanwezig; maar hier overheerst, juist omgekeerd als bij g.v. in engere zin, de betrokkenheid op de gemeenschapsorganisatie.

Verband en samenvatting

Het zou gemakkelijker zijn, dit soort organisatorische complicaties maar te laten geworden; in kleinere gemeenschappen heeft men er ook weinig moeite mee. Maar waar het werk in omvang toeneemt en zich vertakt, rijzen vragen en is duidelijke onderscheiding nodig. Dan komt het er tevens meer op aan, het verband tussen de verschillende diensten te bewaren.
Dit verband wordt 't best onderhouden langs persoonlijke weg: De hoofdcontactpersoon is lid van het bestuur, de plaatselijke geestelijk raadsman woont zo nu en dan bestuursvergaderingen bij om verslag uit te brengen. Daarnaast is van belang, dat men op geregelde tijden een schriftelijk overzicht ontvangt van de stand van zaken op elkaars terrein. Met het oog hierop zullen voortaan de halfjaarlijkse rapporteringsformulieren van h.c.p. en p.g.r., wat statistische en organisatorische vragen betreft, in tweevoud aan hen toegezonden worden: Eén exemplaar is dan bestemd voor het bestuur of voor de commissie die het bestuur in dezen vertegenwoordigt.
Als samenvatting kunnen wij zeggen, dat vanuit het contactbezoek twee lijnen „naar boven" lopen: één rechtstreeks naar het bestuur en één via de commissie g.v. naar het bestuur. En dan nog een derde: Via de centraal geestelijk raadsman naar het H.B. Maar de c.g.r. ontmoet gewoonlijk alleen de hóófd-contactpersonen, en dat slechts tweemaal per jaar.
Over dit derde lijntje hoeft men zich niet ongerust te maken: dat kan gemakkelijk het dunste zijn, naar verhouding — maar dat hangt af van de activiteit van het bestuur en plaatselijke commissie.

15b. GEWESTBESTUUR EN UITVAARTWERK

In het thans aflopend seizoen hebben enkele gewesten de zorg voor het geestelijk werk bij begrafenis of crematie meer systematisch ter hand genomen. Hoe men dit heeft gedaan, is te illustreren met een brief, die in Drente aan alle leden verzonden werd:

Geestverwanten,

Daar er de laatste tijd steeds meer behoefte blijkt aan humanistische geestelijke bijstand bij begrafenis en crematie, hebben wij voor ons gewest een adres ingesteld, waar belanghebbenden deze bijstand kunnen vragen.
Uiteraard niet alleen ten dienste van Verbondsleden, maar van ieder die er prijs op stelt.

Dit secretariaat staat in overleg met de landelijke geestelijk raadslieden van het Verbond, die ook zullen medewerken bij de vorming van onze sprekers.

Enkele personen hebben zich reeds bereid verklaard, als spreker bij deze plechtigheden te fungeren of zich daartoe te bekwamen. Hun adressen vindt u op bijgaande lijst vermeld. In voorkomende gevallen kunt u zich wenden tot een van hen of tot het secretariaat, eveneens op de betreffende lijst vermeld.

Als leden van het Verbond kunt u medewerking verlenen:

a. *door families, die met ons optreden gediend zouden zijn, op deze mogelijkheid attent te maken; uiteraard zonder enige aandrang;*

b. *door aan het gewestbestuur adressen op te geven van mensen, die u geschikt acht als spreker te worden gevraagd of daartoe te worden gevormd.*

Hoewel sprekers zich belangeloos beschikbaar stellen, worden toch kosten gemaakt, o.a. voor het vervoer en voor hun vorming. Bijdragen hiervoor kunnen worden gezonden aan:

Steunfonds Praktisch Humanisme, Curaçaolaan 16-c, Amersfoort, Giro 6168; onder vermelding: „G.V. bij Uitvaart".

Het Gewestbestuur

De medewerkers ontvangen, naast enige vorming door persoonlijk- en groepsgesprek, een schriftelijke handleiding, die bij ons Centraal Bureau verkrijgbaar is onder de titel „Beknopte handleiding voor GV bij Uitvaart", code nr. 514.
Zowel bij incidentele gevallen als voor een meer systematische opbouw van dit werk, staat ons centraal apparaat u desgevraagd met raad en daad ter zijde.

Kruyswijk